

Hoofdstuk uit:

De (betere) grijze scheiding

Uit elkaar na je vijftigste / Wills Langedijk & Rik Smit / ISBN 9789088506888

De mensen om je heen en de reis daarna

Hoofdstuk uit:

De (betere) grijze scheiding

Uit elkaar na je vijftigste / Wills Langedijk & Rik Smit / ISBN 9789088506888

10

Kinderen, familie, vrienden scheiden mee

Een ouder echtpaar van rond de 90 jaar komt na een huwelijk van 65 jaar bij de advocaat/mediator met een echtscheidingsverzoek. Als de advocaatmediator vraagt: 'Waarom nu pas?' is het antwoord: 'We wilden wachten tot de kinderen overleden waren.'

Sinds een aantal jaren is er veel aandacht voor kinderen en scheiding. De kennis, wetgeving en ervaringen die zijn gebundeld in verschillende programma's over 'hoe om te gaan met scheiding' zijn een grote steun en referentie voor ouders met kinderen tot 18 jaar die uit elkaar gaan.

Over het algemeen hebben 50-plussers geen piepjonge kinderen meer. Hun volwassen kinderen zijn veel onzichtbaarder in het proces, hoewel de scheiding voor hen heel ingrijpend kan zijn. Ook voor hen is er verlies – van het intacte gezin, van geld of inkomen (erfenis!), van zelfbeeld, van vrienden of familie van de ouders, van het vertrouwde huis als dat verkocht wordt, van vertrouwen.

Volwassen kinderen

De term 'volwassen kind' klinkt tegenstrijdig, maar kind van je ouders blijf je altijd. Zelfs als de kinderen al volwassen kinderen hebben of een eigen scheiding achter de rug hebben, vinden ze zichzelf terug in hun kinderrol als hun eigen ouders gaan scheiden. Teruggeworpen op hun kindertijd moeten ze opereren binnen het systeem van hun geboortegzin. Het oudste kind zorgde voor de kleinere, de tweede was een dromer van wie niemand iets verwachtte, de derde de kwajongen die overal mee wegwam en de vierde het lievelingetje van moeder. Het is aan de volwassen kinderen om hun kinderrol te verenigen met de rol in hun volwassen leven.

Eva (34): 'Onze ouders zijn bij elkaar gebleven voor ons, blijkt nu. Pas toen wij volwassen waren, gingen ze na 29 jaar huwelijk uit elkaar. Wij zijn niet als kwetsbare jonge kinderen met een scheiding in aanraking gekomen. Je zou verwachten dat het makkelijker zou zijn; geen omgangsregelingen, geen twee huizen, geen nieuwe school. Ik zou dankbaar moeten zijn dat ze zo lang

gewacht hebben. Maar weet je? Als de bodem onder je bestaan wegvalt, is het niet per se een voordeel dat je op eigen benen staat. Het is de grootste schok in mijn leven geweest; ze zouden er altijd voor ons zijn. Weg is mijn houvast. Ze waren een voorbeeld. Ik heb lang niet geweten hoe ermee om te gaan. Ik denk dat als ik jonger geweest was, mijn ouders me beschermd zouden hebben voor de emoties. Nu nemen ze mij in vertrouwen, waardoor het moeilijk wordt geen partij te kiezen. Niets is meer zoals het was.'

Dat zit net even anders

Dus op latere leeftijd uit elkaar gaan omdat de kinderen er dan geen last van hebben? Nee. Het effect van de scheiding op volwassen kinderen blijkt onderbelicht en is vele malen groter dan gedacht (of gehoopt).

Floris (28): 'Ik ben erg geschrokken van hoe de scheiding mij heeft geraakt, want op mijn leeftijd denk je dat je daartegen bestand bent en omdat het de juiste beslissing is voor mijn ouders. Maar het voelt alsof niet alleen zij uit elkaar gaan, maar het hele gezin. Het "samenzijn" is weg. Ik vind het verschrikkelijk als mensen dan tegen me zeggen: "Hé, kop op zeg, je bent toch volwassen?" Ik ga zelf zeker niet trouwen voorlopig.'

Het grenzeloze vertrouwen van kinderen in hun ouders evenals hun voorbeeldfunctie staat onder zware druk, en dit heeft vaak gevolgen voor hun eigen relatie: 'Als het tussen mij en mijn vrouw niet meer werkt, stap ik ook op en ga ik het ergens anders opnieuw proberen. Ik weet nu dat niets meer voor altijd is.'

En wij dan?

Indien gevraagd, beklagen volwassen kinderen zich erover dat ze niet zijn gehoord, ze weten niet waarom hun ouders uit elkaar gaan en ze zijn kwaad omdat door de scheiding hun leven overhoop wordt gegooid. Zelfs als de ouders hen verzekeren dat ze vrienden zullen blijven, ervaren ze verdriet en verlies en is het een schrale troost dat ze belangrijke gebeurtenissen samen blijven vieren. Voor volwassen kinderen wordt natuurlijk geen omgangsregeling afgesproken, die bepalen zelf hoe en wanneer zij hun ouders zien. Ze hebben zo hun eigen mening over wat er gebeurt en gebeurd is en zijn in een spagaat terechtgekomen. Uit loyaliteit willen ze niemand kwetsen of kwijtraken, ook al gaat hun hart

wellicht uit naar de in de steek gelaten ouder, die ze willen steunen of helpen; toch kunnen ze de andere ouder niet doodverklaren.

Nele (38): 'Mijn ouders hadden nooit ruzie. Mijn vrienden zeiden weleens: "Als jouw ouders gaan scheiden, geloof ik niet meer in het huwelijk." Toen, op zekere dag, ontdekten mijn zusje en ik dat onze moeder steeds meer ging drinken. Bleek dat haar minnaar van jaren ernstig ziek was. Wij gaven haar de keus het zelf tegen onze vader te zeggen en anders zouden wij dat doen. Wij hebben dat ook gedaan. Drama. Nu begrijp ik haar beter, maar toen was ik woedend. Mijn vader hilde uit op mijn ene schouder en mijn moeder op de andere. En maar over elkaar tekeergaan. Ik was totaal van streek. Waarom had ik niet gezien hoe het er echt aan toeging bij ons? Was alles maar doen alsof? Ik heb lang geen contact met mijn moeder gehad. Toen heeft ze ook haar kleinkinderen niet gezien.'

Honderdjarige oorlog

Niet altijd verloopt de scheiding in goed overleg, en het komt voor dat 50-plussers na een 'honderdjarige oorlog' vol ruzie, spanningen, negeren of zelfs huiselijk geweld uit elkaar gaan. Zou zomaar kunnen dat de kinderen dan al jaren hebben gesmeekt om een scheiding. Als het dan eindelijk zover is, kunnen zij met terugwerkende kracht boos zijn, omdat ze al die tijd met ruzies en spanningen hebben moeten leven. Of een van de kinderen is gedurende langere tijd bemiddelaar of beschermer van een van de ouders geweest, en diegene blijft voor zijn of haar gevoel nu met lege handen achter.

Roemer (33): 'Ik ben de oudste van drie kinderen. Onze ouders hadden geen goed huwelijk en ik ben lang thuis blijven wonen om mijn moeder te beschermen. De scheiding kwam voor mij als een opluchting. Ik heb mijn moeder geholpen bij de onderhandelingen en daarna is het contact met mijn vader verwaterd. Mijn ouders hebben na de scheiding hun eigen leven opgebouwd en gingen weer wat normaler met elkaar om. Ik voelde me toen verraden door mijn moeder, omdat zij hem na alle ellende die hij het gezin had aangedaan, kon vergeven. Had ik haar daarvoor al die jaren beschermd? Ik heb nu in mijn eigen huwelijk veel onenigheid. Ik wil zeker niet dezelfde fouten maken als mijn ouders, waardoor ik de lat heel hoog leg. Maar ik heb steeds vaker het gevoel dat ik faal.'

Pinnen

Ouders zijn soms niet alleen emotioneel, maar ook praktisch afhankelijk van hun kinderen.

Miriam (40): 'Mijn moeder was eind 60 en had nog nooit een rekening betaald. Ik heb het haar allemaal moeten leren. Nu, twee jaar later, bellen we nog iedere dag. Het is net alsof mijn vader dood is, maar eigenlijk erger, omdat het zijn keus was om weg te gaan en zij er geen geheim van maakt hoe ze over hem denkt.' Ook haar eigen kinderen waren van streek door de scheiding. 'Ik probeerde het uit te leggen. Mijn dochter vroeg gelijk: "Gaan jullie dan ook scheiden? En bij wie ligt mijn speelgoed nu?" Ik zit er mooi tussenin. Tussen mijn ouders en mijn kinderen.'

Om allerlei redenen en op verschillende manieren kan het voor volwassen kinderen ingewikkeld zijn. Een huwelijk is geen belofte voor kinderen, en een scheiding is voor kinderen niet het tegenovergestelde van een huwelijk. Kinderen erven beide situaties. Hoe kunnen grijze scheiders de kinderen tegemoetkomen?

- Vertel het hun samen.
- Accepteer dat ze verdrietig, boos, schuldig en vol verwijten zitten.
- Laat weten dat je ertoe bereid bent in familitherapie te gaan als ze dat zouden willen.
- Vertel hun dat jullie huwelijk ook goede kanten heeft gehad.
- Bevestig aan hen dat zij het langetermijnsucces zijn van het huwelijk.
- Wees ertoe bereid uit te leggen dat relaties veranderen in plaats van mislukken.
- Wees duidelijk dat jullie uit elkaar gaan en dat zij dat niet kunnen veranderen.
- Herhaal dat zij het niet kunnen repareren en daartoe geen pogingen hoeven te doen.

- Spreek gezamenlijk af hoeveel de kleinkinderen ervan moeten weten en hoe jullie dat gaan vertellen.
- Blijf in gesprek.

Survivalgids voor volwassen kinderen van gescheiden ouders

Wees voorbereid

Volwassen kinderen van gescheiden ouders kunnen een diep gevoel ervaren van 'in de steek gelaten zijn' door een of door beide ouders. 'Alsof mijn verleden in duizend stukjes versnipperd is en dat niemand dat wat kan schelen.' Of, heel persoonlijk:

'Mijn vader heeft meer aandacht voor de kinderen van zijn nieuwe vrouw dan voor zijn eigen kleinkinderen, en dat vind ik zo pijnlijk om te zien.'

Koppen bij elkaar, kinderen!

Overleg met elkaar over een plan van aanpak over jullie positie bij de scheiding van jullie ouders. Maak afspraken over hoe jullie hun dit gaan vertellen, gezamenlijk of ieder voor zich. Mocht je tegen een gesprek opzien, schrijf dan een brief:

Vader en moeder,

Wij houden van jullie allebei en we willen het beste voor jullie. We hebben begrepen dat jullie gaan scheiden. Dat vinden we verschrikkelijk, natuurlijk. We zouden willen dat jullie bij elkaar bleven en het gezin intact zou blijven. Maar we accepteren dat het niet aan ons is om hierover te beslissen. Evenals het besluit om te gaan scheiden niet onze beslissing is, kunnen we de situatie niet oplossen. Wij vragen dan ook aan jullie om ons niet te betrekken in het afwikkelen van de relatie. Dat betekent dat geen van beiden ons gaat lastigvallen met verhalen uit het verleden of het heden, over de ander. We willen het echt niet horen. Vraag ons ook niet als boodschapper namens jullie te fungeren. Het is jullie zaak, niet de onze. Vraag ons helemaal niet om tegen de een of de ander te getuigen bij de rechtbank, mochten jullie daar terechtkomen. Wat we wél willen, is dat jullie regelmatig contact met ons hebben. Niet vanuit jullie behoefte, maar omdat wij dat nodig hebben. We maken ons zorgen om jullie en we willen af en toe bij jullie zijn. Waar het op neerkomt, is dat jullie allebei onze behoefte om een liefdevolle en warme relatie met jullie te hebben, onderschrijven en steunen. Ook al zijn jullie niet meer getrouwd.

Kunnen jullie hier allebei mee instemmen? Al schrijvende realiseren we ons dat een van jullie dit zou kunnen opvatten als een gebrek aan loyaliteit en steun in tijden van crisis. Begrijp alsjeblieft dat wij alleen op deze manier jullie beiden kunnen blijven ondersteunen in deze onvoorstelbaar moeilijke tijd. Niet vergeten: we houden van jullie allebei.

Houd je d'r aan

De boodschap werkt alleen als je je eraan houdt. Dat lijkt eenvoudiger dan het is. Het voornemen buiten de scheidingsperikelen van ouders te blijven, sneuvelt nogal eens in het zicht van hun allesoverheersende behoefte aan steun en advies.

Er zijn maar weinig dingen die zo sterk een beroep op je doen als de hulpkreet van een ouder. Ouders in scheiding zijn net als de meeste mensen in scheiding – één grote schreeuw om hulp en steun, met weinig oog voor grenzen of maat houden. Logisch dat volwassen kinderen tegen wil en dank het drama in worden gezogen. Wanhoop niet, er is een manier om eruit te blijven of weer uit te komen.

Hoe dan?

Wees duidelijk. Je bent niet van plan je met hun conflicten te bemoeien én je wilt met hen beiden blijven omgaan. Als een van beide ouders klaagt over het gedrag van de andere ouder: 'Klinkt of je dit aan [aanduiding van de andere ouder] zou moeten vertellen in plaats van aan mij. En als je niet direct met [aanduiding van de andere ouder] kunt praten, zoek dan een mediator. Hier heb je drie namen. Bel ze.' Ouders zullen hier niet blij mee zijn. Hoeft ook niet. Ze doen het of ze doen het niet, maar jij hebt duidelijk gemaakt waar jij staat.

Waarschuwing!

Accepteer nooit geestelijke of lichamelijke mishandeling van een van de ouders. Je er niet mee bemoeien gaat *niet, never, nooit* op als een van beide ouders mishandeld of misbruikt wordt door de ander. Als je vermoedt of weet dat een van beide ouders gevaar loopt, heb je het recht én de plicht en is het noodzakelijk om in te grijpen ter bescherming van de meest kwetsbare ouder. Als je andere ouder zich daardoor in de steek gelaten voelt, dan is dat maar zo.

Hoe vertel ik het onze/mijn vrienden en overige familieleden?

Heel voorzichtig. Vrienden zijn een bron van steun en zorg. Zij willen helpen en beschermen. Iemand in vertrouwen kunnen nemen, uithuilen en praktische hulp is onontbeerlijk in tijden van crisis. Goede vrienden zullen misschien niet verbaasd zijn, omdat ze al langer het idee hadden dat het niet goed zat tussen jullie. Maar ondersteuning kent vele gezichten en vele tegenstrijdige adviezen. Je bent nu extra kwetsbaar en leunt meer dan ooit op de mensen om je heen, en het laatste wat je wilt, is hen kwijtraken. Vrienden, vriendinnen en familie adviseren je als een Grieks koor dat op de achtergrond meezingt, maar niet perse in jouw belang. Wat je nodig hebt, is een objectieve, onafhankelijke derde die niet automatisch jouw kant kiest, maar het totaalbeeld overziet. Houd het volgende in gedachten:

- Uit elkaar gaan en scheiden is een juridisch, financieel en emotioneel proces. Vrienden zijn waarschijnlijk niet opgeleid in al deze aspecten.
- Geen enkele familie is gelijk aan een andere. Geen enkele scheiding is gelijk aan een andere.
- Goede bedoelingen zijn niet hetzelfde als goed advies.
- Vertel hun dat hun advies en steun belangrijk voor je zijn, of je er iets mee doet of niet.
- Niemand kan in jouw schoenen staan. Niemand kan het zien zoals jij het ziet.

Luister, bedank hen en doe wat je zelf goed acht. Wees niet bang dat je mensen kwijtraakt als je niet doet wat zij zeggen. Leg uit dat loyaliteit aan jullie hele familie en alle vrienden de beste hulp is die er is, want niemand kan zonder. Vertrouw erop dat hun levenservaring hun kompas zal zijn.

Facebook-bericht: Ik ben 65-plus. Wij zijn onlangs gescheiden en daar heb ik veel moeite mee. Onze kinderen zijn volwassen, maar ze zijn kwaad en willen er niet over praten. Onze goede vrienden zijn afstandelijk en lijken zich er niet mee te willen bemoeien. De scheiding was een goede beslissing, maar ik zou willen dat er niet zo veel nare 'bijwerkingen' waren. Ik zou graag met iemand praten. Wie helpt?

I've married a few people I should not have, but haven't we all?

– MAMIE VAN DOREN

Volwassen kinderen na een tweede of derde huwelijk

Voor degenen die na een tweede of derde huwelijk uit elkaar gaan, begint de verdeling en verrekening weer helemaal opnieuw, met nog grotere uitdagingen.

Lara en Guido zijn rond hun 50ste beiden voor de tweede keer getrouwd, in gemeenschap van goederen. Zij had drie kinderen en hij twee, allemaal tussen de achttien en vijftientig. Vijftien jaar later gaat dit echtpaar uit elkaar. Met de opbrengsten uit hun eerste huwelijk hadden zij samen een huis gekocht en daarnaast hadden ze een hypotheek voor het resterende deel. Alleen dat wat zij de afgelopen jaren opgebouwd hebben, wordt verdeeld. Het huis zal worden verkocht en de overwaarde wordt verdeeld. Ieder de helft. Beiden willen er zo veel mogelijk aan overhouden voor zichzelf, hun eigen kinderen en hun kleinkinderen. Er is geen ruimte voor partneralimentatie en beiden lopen tegen hun pensioen aan. Hypotheken, bankschulden, andere leningen betekenen minder financiële zekerheid voor de jaren die zij voor zich hebben. De kinderen en hun partners van beide kanten hebben zo hun eigen problemen. Zij kunnen loyaal zijn aan de stiefouder, stiefbroers en zussen en aan hun eigen biologische ouder. Vaak zijn ze ook boos op hun ouders, omdat er zo veel van hen is gevraagd om dit samengestelde gezin tot een succes te maken. Het kan zelfs zo zijn dat de biologische ouder gekrenkt is omdat het kind loyaal is aan de stiefouder. En wie gaat vader of moeder helpen met de zakelijke en praktische afwikkeling van de scheiding?

Het kan altijd erger

De groep betrokkenen kan nog veel groter zijn. Het is niet ongebruikelijk dat de eerste ex-echtgeno(o)t(e) óók betrokken is geweest bij het tweede huwelijk, als de verjaardagen van de eerste kinderen werden gevierd of op een huwelijk of bij diploma-uitreikingen. In het geval dat zij ook weer getrouwd zijn en hún nieuwe partner ook weer kinderen had, groeit het aantal mensen dat er – zijdelings – mee te maken krijgt.

Kun je het nog volgen allemaal? Het is ook enorm ingewikkeld! Maar waar het om draait, is een goed en eerlijk plan, waarbij zorgvuldig met de familiebanden en het vermogen wordt omgegaan.

Zeg niet dat wij je niet gewaarschuwd hebben!